

А.В.Гут, к.е.н., **О.Я.Бозуленко**,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ВСТУПНА КАМПАНІЯ У ВНЗ 2008 У КОНТЕКСТІ ISO-9000 ТА ЇЇ ПОДАЛЬШІ ОРІЄНТИРИ

У статті розглянуто алгоритм підготовки та організації прийому вступників у **2008** році приймальною комісією ВНЗ у контексті **ISO-9000**, визначені особливості вступної кампанії **2008** та внесені пропозиції щодо покращення прийому і проведення вступних випробувань на освітньо-професійний рівень “бакалавр”.

The peculiarities of entrance campaign 2008, its development and the organization of entrance exams for Bachelor degree were represented by the authors.

Основним принципом вступу до вищого навчального закладу повинні бути знання. Реалізація цього принципу можлива тільки в тому разі, коли буде створено рівні умови для одержання якісної освіти в усій середній школі. З метою визначення якості освіти випускників загальноосвітніх шкіл Міністерство освіти і науки розпочало у **2008** році проведення незалежного оцінювання знань. Для вчителів шкіл високі результати тестування їхніх вихованців свідчать про високий рівень підготовки випускників та якісно надану освітню послугу, а для професорсько-викладацького складу ВНЗ – високий рейтинг у зовнішньому незалежному тестуванні абітурієнтів свідчить про високий рейтинг вищої школи, в якому абітурієнти прагнуть навчатися і відповідно залишили оригінали документів.

Набір студентів на **1** курс навчання – це процес, який охоплює роботу приймальної комісії протягом всього навчального року. Від того, наскільки чітко, якісно і злагоджено працюють відповідальний секретар та технічні секретарі приймальної комісії, залежить виконання плану набору і відбір найталановитіших абітурієнтів до вищого навчального закладу.

Питаннями впровадження незалежного оцінювання знань випускників у загальноосвітніх закладах та реформування механізму зарахування у вищі навчальні заклади за результатами незалежного тестування займалися І.Вакарчук, С.Ніколаєнко, А.Зеленько, А.Ксенз, І.Лікарчук, Г.Маленька, В.Мокляк, В.Олійник, Г.Пархоменко, І.Старовойт.

Реформування вищої освіти передбачає вирішення комплексу завдань, які охоплюють суттєві зміни як у науково-дослідній,

навчально-методичній, так і в роботі щодо відбору абітурієнтів при вступі до вищих навчальних закладів. Вступна кампанія **2008** характеризується певними особливостями. Через те, що це проводилося вперше, мали місце в окремих ВНЗ певні недоречності, які суперечать Правилам вступу. У контексті міжнародних стандартів кожний ВНЗ повинен прагнути якісно надавати освітянські послуги. В статті досліджені причини скорочення кількості вступників у наступні роки, виокремлені процеси роботи приймальної комісії вищої школи на процеси згідно з потребами, які висувуються до якості надання освітянських послуг у контексті **ISO-9000**, та внесені пропозиції щодо підвищення рівня організаційної роботи приймальних комісій.

Одним із напрямків реформування у вищій школі України є зовнішнє незалежне оцінювання, яке проводилося з метою:

Ї забезпечення рівного та справедливого доступу до якісної освіти для всіх без винятку юнаків та дівчат незалежно від місця отримання освіти;

Ї проведення загальнонаціонального моніторингу справжнього рівня середньої освіти;

Ї ревізія усталених і сформованих упродовж багатьох років традицій, які сьогодні стали вже гальмом для розвитку освіти;

Ї усунення нічим не виправданого психологічного навантаження на школярів, які з одного й того самого предмета складають екзамени двічі поспіль – спочатку у школі, а потім у вищому навчальному закладі.

Вперше в Україні зарахування студентів до навчальних закладів відбулося за результатами зовнішнього незалежного оцінювання. Робота приймальних комісій у **2008** році була спрямована на забезпечення об'єктивності оцінки знань вступників, відкритості, прозорості, демократичності при зарахуванні абітурієнтів. Вступні випробування проводились лише з іноземної мови через відсутність тестів, а для випускників коледжів та бакалаврів для здобуття освітньо-кваліфікаційних рівнів „спеціаліст” та „магістр” у письмовій формі за тестовими технологіями.

Підготовка та організація прийому вступників у **2008** році приймальними комісіями ВНЗ охоплювали такі види робіт (табл. 1).

Алгоритм підготовки та організації прийому вступників
у 2008 році приймальною комісією ВНЗ у контексті ISO-9000

Види робіт	Складові елементи та послідовність дій
1	2
<p>I. Організаційна та методична робота по підготовці до вступних випробувань</p>	<p>1.1. Наказ ректора ВНЗ про затвердження складу приймальної комісії</p>
	<p>1.2. Розробка та затвердження плану роботи приймальної комісії, який визначає всі основні напрямки та форми її роботи</p>
	<p>1.3. Наказ ректора про затвердження складу технічних секретарів приймальної комісії</p>
	<p>1.4. Наказ про призначення предметних екзаменаційних комісій та комісій для проведення співбесід, фахових атестаційних комісій, апеляційної комісії</p>
	<p>1.5. Розробка приймальною комісією та затвердження ректором ВНЗ "Правил прийому на наступний навчальний рік"</p>
	<p>1.6. Організація навчання членів приймальної комісії щодо вивчення Законів України, Постанов Кабінету Міністрів України, Указів Президента України, наказів Міністерства освіти та науки України та інших директивних документів.</p>
	<p>1.7. Підготовка та друк необхідних бланків документів для роботи приймальної комісії, рекламні матеріали (спецвипуск газети ВНЗ, інформаційні матеріали, правила прийому та ін.)</p>
	<p>1.8. Розробка головами предметних екзаменаційних та фахових атестаційних комісій програм, екзаменаційних білетів, питань до співбесіди, критеріїв оцінювання знань з кожного предмету та забезпечення їх таємного зберігання</p>
	<p>1.9. Складання та затвердження приймальною комісією розкладу проведення консультацій та вступних випробувань</p>
	<p>1.10. Участь у регіональних нарадах проректорів та відповідальних секретарів приймальних комісій вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації та у нараді секретарів приймальних комісій в рамках університету чи інституту</p>
	<p>1.11. З метою забезпечення якісного оформлення особових справ та кваліфікованої консультації вступників здійснюється атестація технічних секретарів</p>
<p>II. Профорієнтаційна робота</p>	<p>II.1. На кожній кафедрі формуються агітаційні групи зі складу викладачів, які здійснюють агітаційно-роз'яснювальну роботу серед випускників ЗОШ та ВНЗ I та II рівнів акредитації</p>
	<p>II.2. Укладання угод про співробітництво з ЗОШ, коледжами, гімназіями, училищами та технікумами I-II рівнів акредитації</p>
	<p>II.3. Спеціалістами постійнодіючого центру профорієнтації впродовж усього року здійснюється: <ul style="list-style-type: none"> Ї Надання необхідної інформації про умови прийому і характеристики спеціальностей Ї Роз'яснення діючої законодавчої бази щодо умов вступу до ВНЗ Ї Розповсюдження рекламно-інформаційних матеріалів </p>
	<p>II.4. Оформлення стенда приймальної комісії, на якому висвітлюються: необхідна інформація про ВНЗ, напрями підготовки та професійні спрямування, які здійснює ВНЗ, телефони "гарячої лінії" МОН України, оперативного штабу „Вступна кампанія 2008” та консультаційні телефони; Правила прийому на 2008-2009 роки, графіки прийому голови приймальної комісії, його заступника та відповідального секретаря, ліцензії МОН України; інформація про розміри плати за навчання, добірка інструктивних документів, Законів України та ін.</p>

1	2
	<p>П.5. Визначення форм роботи з абітурієнтами та громадськістю: скринька для скарг та пропозицій, журнал реєстрації заяв та звернень громадян, що забезпечує оперативне надання громадянам консультацій та реагування на їх заяви, звернення, пов'язані зі вступом до ВНЗ, у тому числі і з питань визнання сертифікатів Українського центру оцінювання якості освіти</p> <p>П.6. Проведення “Днів відкритих дверей” кожного місяця, починаючи з листопада по травень, де серед батьків та абітурієнтів розповсюджується інформація про ВНЗ, роз'яснюються умови прийому до ВНЗ, документи законодавчої бази</p> <p>П.7. Організація реклами у засобах масової інформації та на відповідному сайті в Інтернеті: розміщення рекламних оголошень щодо вступу до навчального закладу, спеціальності, які пропонує ВНЗ та роз'яснення прав абітурієнтів</p>
<p>III. Організація прийому та зарахування вступників.</p>	<p>III.1. Прийом документів від абітурієнтів</p> <p>III.2. Визначення середнього конкурсу на місця державного замовлення</p> <p>III.3. Зарахування до ВНЗ</p>

Нами визначені такі особливості вступної кампанії **2008**:

1. Всі вищі навчальні заклади приймали абітурієнтів за сертифікатами Центрів незалежного тестування. У **2008** році лише кожний п'ятий абітурієнт скористався сертифікатом для вступу до вищих навчальних закладів, при цьому загальна кількість “опротестованих” – це лише **26%** від загальної кількості школярів-абітурієнтів.

2. Кількість студентів скорочується катастрофічними темпами. В цьому році їх стало на **109** тис. менше, ніж у минулому. Якщо минулої осені за парти сіло **361** тис. першокурсників, то цієї осені – лише **252** тис. Експерти вважають, що таке скорочення викликано трьома причинами:

Ї по-перше, через демографічні показники. Саме **17** років тому, після розпаду СРСР, народжуваність в Україні почала різко скорочуватися. За демографічними прогнозами “студентський мінімум” – кількість **17**-річних українців – буде приблизно до **2019** року, коли закінчать школу діти, які народилися в **2001** році. Тоді в Україні з'явилося **376** тис. нових громадян, а українські ВНЗ готові прийняти до півмільйона студентів кожного року;

Ї по-друге, число абітурієнтів минулих років, які одразу після школи не вступили до вищої школи, скоротилося в декілька разів через уведення тестування (багато просто не встигли зареєструватися);

Ї по-третє, тестування відсіяло невідповідно підготовлених учнів.

Якщо проаналізувати стан з незалежного оцінювання знань у Чернівецькій області, то із **7800** наших випускників на тестування записалося **5550**, тобто **25%** учнів розуміли, що вони отримають “2”. За результатами оцінювання, особливо з української мови та літератури вже **20%** не дочекалися другого оцінювання, бо вони отримали менше **124** балів. Це означає, що зовнішнє незалежнє тестування дозволяє відібрати найкращих.

Але головний мінус, на нашу думку, полягає в тому, що при такому підході цілковито нівелюється роль атестата, бо прийом до ВНЗ здійснюється за результатами зовнішнього тестування. І навряд знання, які зафіксував сертифікат, є об'єктивнішими, ніж в атестаті, який педагоги формували багато років. Дитина, прийшовши на тестування, могла недоспати, погано почуватися, перехвилюватися. А цей результат фактично є дорогою в її життя.

Крім того, якщо школяр складатиме тільки два тести, то він впродовж навчального року буде вчити тільки ті два предмети, з яких буде оцінювання. А всі інші так-сяк. Можливо, така система не дасть результатів за рік-два, але якщо триватиме впродовж **10-20** років, ми отримаємо лише вузьких спеціалістів замість широкоосвіченої молоді. На наш погляд, вузький професіоналізм – це добре, але всебічно освічені люди – це краще.

3. Рівноцінність вступу для випускників **2008** року та тих, хто закінчив загальноосвітню школу або коледж **3-5** років назад.

4. Вперше в мережі Інтернет Міністерства освіти та науки запроваджено інформаційний сайт «Конкурс», де користувачі змогли дізнатися про загальну кількість поданих заяв; про кількість осіб, які беруть участь у конкурсі, про кількість осіб, які мають право на позаконкурсний або цільовий прийом, про обсяги державного замовлення та багато іншої цінної інформації. Інформація про конкурсну ситуацію у кожному навчальному закладі щоденно оновлювалася, що дозволило вступникам добре орієнтуватися у конкурсній ситуації будь-якого навчального закладу і прийняти остаточне рішення щодо обрання напряму підготовки, вищого навчального закладу II-IV рівня акредитації і реальних можливостей вступу.

5. Участь громадських спостерігачів у вищих навчальних закладах. У рамках проекту «Моніторинг роботи приймальних комісій державних вищих навчальних закладів під час вступної кампанії **2008** року» сформовано Коаліцію громадських організацій, до складу якої увійшли **12** регіональних партнерів з різних областей. З метою розробки рекомендацій щодо можливостей покращення якості вступної кампанії до вищих навчальних закладів, спостерігачі спостерігали за роботою приймальної та апеляційної комісії під час проведення конкурсу сертифікатів та зарахування до вищого навчального закладу, проводили екзит-поли на виході з приймальних комісій, роздавали «флаєри» з номерами телефонів загальнонаціональної гарячої лінії, за якими можна було повідомити про факти корупції чи хабарництва.

6. Значна частина вступників подавала заяви на вступ до необмеженої кількості навчальних закладів, що суттєво збільшило обсяг трудовозатрат на обробку вхідної документації та було жорстким психологічним випробуванням для членів приймальної комісії (кількість заяв зростає у **2-3**-рази).

7. Зростання кількості заяв претендентів на декілька напрямків підготовки (денна, вечірня, заочна) вплинуло на наявність черг до технічних секретарів приймальних комісій.

8. Значно зростає кількість пільговиків різних категорій (інвалідів I та II групи та дітей-інвалідів, сиріт, чорнобильців та дітей військовослужбовців), які мають право потрапити на бюджетні місця будь-якого ВНЗ на найбільш престижну спеціальність. У більшості випадків вступники-пільговики мали доволі низькі або посередні бали за сертифікатами ЗНО, проте вони зайняли бюджетні місця, передбачені для сильніших вступників. Реальний конкурс сертифікатів складає **1** до **20** на престижні спеціальності, в той час як із **10** бюджетних місць, після зарахування пільговиків, залишалось два-три. І тому абітурієнти, які одержали високі бали за результатами зовнішнього тестування, змушені вчитися на платній основі.

9. Оголошення списків абітурієнтів на зарахування у вищі навчальні заклади призвело до коригування списків впродовж **5** днів через те, що частина абітурієнтів забирали документи, і на місця державного замовлення в списках посувалися абітурієнти,

які були зараховані на контрактні місця.

10. Порівняно з минулими роками поновилося репетиторство. Масовим були оголошення про репетиторство щодо підготовки до тестування. На нашу думку, неможливо якісно проконсультувати молоду людину за один місяць, для цього потрібна планомірна, тривала і якісна підготовка.

11. Одним з шляхів виявлення талановитої молоді є особливі умови прийому до вищих навчальних закладів переможців та призерів різноманітних олімпіад. Іноді вони з конкурсних предметів отримували значно нижчі бали. І тоді талановита молодь їде навчатися на пільгових умовах до Туреччини, Румунії, Польщі, Росії, де такі умови передбачені.

12.3 метою визначення кредиту довіри до Українського Центру оцінювання якості освіти і тих, хто проводив учнівські олімпіади різного рівня після проведення вступної кампанії Міністерство освіти та науки планує щорічно здійснювати повний порівняльний аналіз її результатів.

13. Під час проведення вступної кампанії **2008** мали місце певні помилки і порушення:

ü Прийом студентів в окремих ВНЗ здійснювався за відсутності ліцензій, врахування результатів сертифікатів нижче **124** балів, прийняття сертифікатів без додавання української мови, некоректне застосування пункту **15** Умов прийому, неякісне інформаційне забезпечення вступної кампанії.

ü Хаос у період прийому документів межував з допустимим через нестабільність динаміки процесу рекомендації до зарахування та подачі оригіналів документів, а потім заяв на відмову від навчання у зв'язку з вступом до ВНЗ, доступ до яких був перекритий через стихійне лихо (повінь у західних областях України). Так, до останнього моменту абітурієнти то подавали оригінали документів, то забирали їх. Таке явище було спровоковане також вагомою різницею між часовими рамками зарахування до національних та державних ВНЗ.

ü В окремих ВНЗ у "Правилах прийому до ВНЗ" вказувалося примітка стосовно того, що "документи приймаються окремо на місця держзамовлення та на договірних умовах. При цьому зарахування проводиться роздільно".

ü При проведенні вступної кампанії на навчання за

освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр” після закінчення коледжу (іспит проводився з фаху) – кількість балів абітурієнту не оголошувалися, коли абітурієнт закінчив відповідати. Ті студенти, які приїжджають з сіл і не мають можливості в день іспиту почути свою кількість балів у кінці проведення іспиту, не змогли побачити свої результати вступного випробування на стенді оголошень вищого навчального закладу на наступний день, і тим самим втратили апеляційний день, тобто абітурієнт повинен мати право оскаржити результати оцінювання, якщо він упевнений, що відповідав на всі питання правильно і в повному обсязі. Такі тенденції спостерігалися в деяких ВНЗ, що протирічить Правилам прийому до вищих навчальних закладів.

Ї Не правомірно оголошувати кількість балів через 3-4 дні після проведення вступних іспитів у момент оприлюднення списків абітурієнтів, які зараховані до вищого навчального закладу.

На наш погляд, з метою вдосконалення проведення вступної кампанії у 2009 році доцільно внести такі пропозиції щодо покращення прийому і проведення вступних випробувань на освітньо-професійний рівень “бакалавр”:

1. Потрібно обмежити кількість ВНЗ, напрямів підготовки та спеціальностей (не більше трьох), в які абітурієнт може подавати документи для вступу. Це зменшить навантаження на членів приймальної комісії, а для абітурієнтів обмежиться поле вибору (або-або) і подачі документів на різні спеціальності, тому що вибір майбутньої спеціальності – це не тільки пошук ВНЗ і місць державного замовлення за різними спеціальностями, а саме вибір однієї спеціальності, яка повинна подобатися і бути обраною до душі на все життя.

2. Прийом громадян до ВНЗ на всі освітньо-професійні програми повинен здійснюватися за конкурсом незалежно від джерел фінансування та дати подачі документів.

3. За однакової кількості балів на місця державного замовлення перевага має надаватися вступнику, у якого вищий середній бал атестата.

4. Скоротити кількість пільгових категорій вступників до вищих навчальних закладів. Держава повинна здійснювати економічний та соціальний захист пільговиків шляхом надання

пенсій, соціальних стипендій, грантів, медичної допомоги та житла.

Вважаємо, що пільги мають надаватися переможцям четвертого етапу олімпіад, тому що це талановита молодь.

5. Для абітурієнтів, які закінчили загальноосвітню школу 5 років назад, при вступі повинен враховуватися середній бал атестату.

6. З метою забезпечення прозорості вступу до вищого навчального закладу на місця державного замовлення після коледжу повинен враховуватися (крім оцінки за результатами вступного випробування) середній бал по диплому коледжу для того, щоб за державні кошти навчалися творчі, обдаровані особистості, які показали за 4 роки навчання високий рівень знань та проявляли себе у різних конкурсах.

7. Абітурієнт, який вступає на спеціальність “Архітектура” після закінчення коледжу, повинен мати перевагу при вступі до вищого навчального закладу на місця державного замовлення за умови, коли його дипломний проект запропонований до реалізації комісією архітекторів на чолі з головним архітектором міста і відмічений на захисті дипломний робіт як найкращий (або який посів 1, 2 та 3 місце у конкурсі дипломних робіт), виставлявся на Інвестиційних форумах та Виставках архітекторів міста.

8. У призначений день оприлюднення списків абітурієнтів, які зараховані до вищого навчального закладу, повинні бути вказані не тільки прізвища майбутніх студентів, але й бали за рейтингом на місця державного замовлення, які вони набрали на вступних іспитах, після них – за рейтингом список зарахованих на навчання на договірних умовах. У абітурієнта залишається право вибору вищого навчального закладу, в якому він залишає оригінали документів на вступ.

9. Посилити інформування вчителів, учнів та їх батьків, а також випускників шкіл попередніх років щодо форми, змісту та процедури зовнішнього тестування для чого потрібно поліпшити роз’яснювальну та консультаційну роботу серед абітурієнтів та громадськості через засоби масової інформації – телебачення, радіо і газети.

10. Забезпечити науково-методичний супровід і постійне

вдосконалення національної системи зовнішнього тестування.

11. Особливу увагу приділяти відкриттю нових профільних класів, вдосконалюючи співпрацю з навчальними закладами загальної середньої освіти, залучати учнів профільних класів до участі у різноманітних заходах у ВНЗ.

12. Удосконалити програму комп'ютерного забезпечення вступної кампанії.

13. Розробити заходи щодо поліпшення організаційного забезпечення проведення вступної кампанії.

Запропоновані нами заходи сприятимуть відбору найкращих, найталановитіших випускників загальноосвітніх шкіл та коледжів для здобуття вищої освіти у вищих навчальних закладах України.

Список використаних джерел:

1. Заходи щодо проведення вступної кампанії 2008 року у вищих і професійно-технічних навчальних закладах та складу оперативного штабу "Вступна кампанія 2008 р.". Наказ Міністерства освіти і науки № 6 від 9.01. 2008 р. // Експрес. 24.01.2008.
2. Про план додаткових заходів щодо вступної кампанії 2008. Наказ Міністерства освіти і науки № 511 від 10.06. 2008р.
3. Булавко В. Умови прийому й оцінювання знань абітурієнтів будуть удосконалені // Освіта України. – 2007. – 6 кв. (№ 26-27). – С.2.
4. Вступ до вузу через незалежне тестування [На всі запитання відповідає в.о. дир-ра Київського рег. Центру оцінювання якості освіти Г.Шурига] // Київська правда. – 2007. – №136. – С.9
5. Ксенз А. Пропуск в вуз. Внешняя сертификация усложнит поступление в престижные университеты // Деловая столица. – 2006. – №4. – С.51-59.
6. Пархоменко Г. Якісній освіті – якісне оцінювання // Освіта України. – 2007. – №28. – С.3.
7. Проблеми становлення Національної системи оцінювання якості освіти (Ітерв'ю з директором Укр. Центру оцінювання якості освіти І.А.Лікарчуком) // Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. – 2006. – №12. – С. 5-6.
8. Яворская Н. "Перестройка" в вузах; [О новой системе оценивания знаний и поступлении в вузы] // Сегодня. – 2007. – 4 дек. – С.25.